

ПОСТІЗОЛЯЦІЙНА ПІДТРИМКА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЛИ У ПРИМУСОВІЙ ІЗОЛЯЦІЇ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

*Ю.М. Широбоков, кандидат психологічних наук, доцент
Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба*

В умовах збройної агресії з боку Російської Федерації, яка носить характер гібридної війни актуалізуються проблеми пов'язані з реабілітацією військовослужбовців – учасників бойових дій на Донбасі. Великого значення набувають питання наданням психологічної допомоги психотравмованим особам, які пережили примусову ізоляцію під час участі у бойових діях в районах проведення Антитерористичної операції та Операції Об'єднаних Сил. Особливо це стосується тих, хто потрапив у полон до найманців та бандформувань, які активно використовуються країною-агресором у гібридній війні. На сьогоднішній день понад 1200 військовослужбовців повернено з примусової ізоляції, та більша частина з них відмовилася від подальшого проходження служби за станом здоров'я, що само по собі свідчить про те, що вони потребують саме довготривалої післяізоляційної роботи. Особливої гостроти набувають аспекти психологічної допомоги особам, до яких у полоні застосовувалися тортури. Таким чином, питання постізоляційної підтримки військовослужбовців, які перебували у примусовій ізоляції в умовах гібридної війни є дуже актуальним та потребує самостійного дослідження.

Постізоляційна підтримка, це початковий етап реабілітаційної роботи з військовослужбовцями, які після примусової ізоляції, з певних причин (каліцтво, психічний стан, скоєння злочину у полоні) втратили можливість повернутися до виконання своїх службових обов'язків за призначенням. Тобто це психологічна допомога особам, які не будуть продовжувати службу після повернення з полону. Ця робота висуває додаткові вимоги до особового складу, який відновлюється, вона складається з декомпресії, дебрифінгу, забезпечення фізичного та психічного здоров'я та повернення особи до нормального життя або реабілітаційного періоду.

Декомпресія це процес надання допомоги відновленому персоналу при переході від ізоляції до повернення до нормального життя, до своїх сімей, до власної домівки з мінімізацією будь-яких тривалих шкідливих психологічних побічних ефектів. Процес складається з чотирьох основних компонентів:

- Включення відновленого персоналу до процесу планування власної подальшої долі з метою поновлення здатності прогнозувати майбутні події у своєму середовищі, тим самим встановлюючи сприйняття контролю та відчуття відповідальності за власне життя.

Дебрифінг тобто надання можливості особі на реабілітації багаторазово повільно розповідати про пережите. Даючи можливість розповісти власну «історію», не боючись засудження з боку тих, хто її вислуховує, не спостерігаючи негативних реакцій (агресія, огида та ін.) та не відчуваючи

спроб деформації цієї «історії». Тобто дебрифінг це процес надання можливості особі, яка повернена з примусової ізоляції багаторазово повільно розповідати про пережите, для повного розуміння подій ізоляції та усвідомлення, що місію завершено, а також важливості цієї інформації для допомоги товаришам по службі які досі перебувають в ізоляції. Метою цього процесу є отримання від колишнього полоненого інформації де знаходяться люди, які його захопили; хто ці люди, де саме його утримували та які тортури до нього застосовувались тощо. Цей захід проводиться командою, до складу якої входять: дебриффер, психолог, медичний працівник, юрисконсульт, представник логістики, капелан (в окремих випадках), колега по службі.

Вищезазначені фахівці відповідають за процес надання постізоляційної підтримки військовослужбовцям та забезпечують належний догляд, захист, дебрифінг, психологічну підтримку та повернення колишнього ізольованого персоналу до дому.

Нормалізація реакцій на ізольовану подію. Для поверненого з примусової ізоляції дуже важливим є нормалізація його поведінки придбаної у полоні та реакцій на пережите. Головне, щоб військовослужбовець, який пережив ситуацію військового полону, відчував, що його дії та вчинки це нормальні реакції організму на ненормальні обставини, в яких він перебував. Для надання первинної психологічної допомоги в цих умовах необхідно дотримуватися основних принципів таких як: безпека (необхідно, для подальшої роботи, знайти місце максимально безпечно, на думку військовослужбовця, якому надається допомога); заспокоєння (важливо оминати стандартних установок «розслабтеся», «заспокойтеся» тут важливо дати військовослужбовцю щось попити, або поїсти, за можливості гаряча їжа або чай, ефективним виявляється перенесення його переживань із негативних спогадів в тут і зараз); взаємозв'язок (в таких випадках дуже значним для звільненого військовополоненого є пригадування «безпечних людей» родичі, друзі, близькі, «безпечних місць» бабусина хата, дача, улюблені місця відпочинку тощо та «безпечних занять» тобто пригадування своїх хобі, улюбленої справи, або незавершеного діла – ремонт, будівля тощо); самоефективність (в цих умовах військовослужбовцю важливо почути: ти нам потрібен, ти потрібен своїм батькам, ефект посилюється, як що ці речі говорить військовий психолог, старший офіцер, жінка).

Під час надання первинної психологічної допомоги військовослужбовцям, які перебували військовополоненими, необхідно запропонувати моделі виходу із кризової ситуації BASIC Ph.

Згідно М. Лааду, у кожної людини існує 6 основних каналів виходу з кризи. Ось ці канали: Віра (Belief and values) філософія життя, вірування та моральні цінності; Емоції (Affect and emotion) почуття; Спілкування (Social) суспільство, функція, приналежність, соціальна організація; Уява (Imagination) дух творчості, уява; Розсудливість (Cognition and thought) свідомість, реальність, думка; Фізична активність (Physiology and activities) фізична, почуттєва та діяльнісна модальність.

Важливо що б військовослужбовець сам відкрив для себе ці канали та відчув свій зв'язок з ними, це підвищує ефективність подальшої реабілітаційної роботи з особами, які перебували військовополоненими.

- Розробка плану дій, які допоможуть персоналу на реабілітації, оскільки такі особи стикаються з проблемами адаптації до нормальної роботи, життя у родині та суспільстві. Особливо це стосується тих, хто пережив каліцтво, втрату працездатності або дієздатності (ампутації кінцівок, втрати органів, кастрації).

Після завершення процесу постізоляційної підтримки подальшим психологічним супроводженням колишнього полоненого займається сертифікований психолог за місцем проживання. Він проводить скринінг, моніторинг та надає психологічну допомогу особі, яка перебувала у примусовій ізоляції; підтримує та надає допомогу членам його сім'ї, консультує та дає поради безпосередньо командирів щодо відновлення особи.

Окрім цього, психолог, який приймав участь у постізоляційних заходах, обов'язково телефонує колишньому полоненому після 3-х та 6-ти місяців після повернення. У випадку нестабільного психоемоційного стану особи, фахівець телефонує і після 9-ти та 11-ти місяців (оскільки саме в цей період зростає емоційне напруження, що обумовлено річною циклічністю спогадів).

У разі необхідності, навчаємо сім'ю взаємодіяти зі ЗМІ (перелік питань, які не рекомендується висвітлювати).

Таким чином, постізоляційна підтримка військовослужбовців, які перебували у примусовій ізоляції в умовах гібридної війни, повинна включати повноцінну психотерапію, медикаментозну підтримку, роботу з сім'ями, соціальну реабілітацію, допомогу з облаштуванням мирного життя. Ця діяльність передбачає спільну роботу цілого ряду фахівців і всіх людей, які мають близькі контакти з бійцями лікарів, психотерапевтів, психологів, юристів, представників духовенства та ін.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ЗСУ В ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ СИЛ

*А.П. Ткачук, к.істор.н., аташе з питань оборони
Посольства України у республіці Австрія*

Створення, розвиток та реформування Збройних сил України (ЗСУ) перебували у цілковитій залежності від перебігу націонал-державницьких процесів та рівня розвитку громадсько-політичних організацій.

Багатогранність суспільно-політичних процесів 1990-х рр. спонукає сучасного дослідника при розгляді озвученої проблеми звернути особливу увагу не лише на ретельний відбір джерельного матеріалу, але й ґрунтовно підходити до формування концепції наукової роботи, адже концепція є